

Muzeum
Józefa Piłsudskiego
w Sulejówku

BIULETYN

PAŹDZIERNIK 2023

LISTOPAD 2023

SPIIS, TREŚCI

LISTOPAD 2023

WYDARZENIA

- **6-8 października**
XI ZJAZD KLUBU NAUCZYCIELA HISTORII **3**
- **26-30 października**
80-LECIE INSTYTUTU JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
W AMERYCE **4**
- **10, 11, 12 listopada**
NARODOWE ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI **5**

WYDAWNICTWA

- *DWOREK „MILUSIN”.
DOM PIŁSUDSKICH W SULEJÓWKU* **7**
- *JÓZEF PIŁSUDSKI I JEGO ŻOŁNIERZE
W 1915 ROKU
Znad Nidy na Wołyń* **8**

DZIAŁ EDUKACJI

- SKARBY MAŁE I DUŻE, CZYLI ZAGŁĄDAMY DO
DZIECIĘCYCH KUFERKÓW SPRZED LAT
Warsztaty rodzinne z cyklu „Muzealne
przygody z Helą” **9**
- WARSZTATY DLA MŁDZIEŻOWEJ RADY
MUZEUM **9**
- TRZY GŁOWY PIŁSUDSKIEGO, CZYLI
ZAMIESZANIE W ZAKOPANEM **10**
- NAGRYWAMY – PAMIĘTAMY! DOMOWE
ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ
Program dla dorosłych z cyklu „Wspólne
soboty” **12**
- NASZ DOM W SULEJÓWKU **13**
- TKANINY – NIEDOCENIONE ZABYTKI
Program dla dorosłych z cyklu „Wspólne
czwartki” **14**
- KONKURS „PRZEPIS NA LINORYT” **14**

DZIAŁ BADAŃ NAUKOWYCH

- OLIMPIADA ROZPOCZĘTA! **15**
- *JAN KOWALEWSKI. KRYPTOLOG DO ZADAŃ
SPECJALNYCH*
Nowa monografia naukowa wydana przez
Muzeum **15**

DZIAŁ ZBIORÓW

- DAROWIZNY DLA MUZEUM **16**

DZIAŁ PROGRAMÓW LOKALNYCH

- WIELKIE ŚWIĘTO ARCHIWISTYKI
SPOŁECZNEJ **19**

XI ZJAZD KLUBU NAUCZYCIELA HISTORII

W dniach 6-8 października 2023 roku blisko 100 osób należących do **Klubu Nauczyciela Historii przy Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku** spotkało się na dorocznym zjeździe. Tym razem gościła nas Łódź.

Wydarzenie otworzyła kierowniczka Działu Edukacji, Barbara Gołębiowska, wraz z Dyrektorem Muzeum, Robertem Andrzejczykiem. Serdecznie powitali zgromadzonych i podziękowali za zaangażowanie członkiniom i członkom zespołu konsultacyjnego KNH, którzy zakończyli swoją kadencję oraz tym, którzy zaczynają pracę w zespole trzeciej kadencji. Po powitalnych słowach pani Anety Plewy, przewodniczącej Zespołu, głos zabrała nowa koordynatorka Klubu, Aleksandra Sulej, która wprowadziła zgromadzonych w program zjazdu.

Następnie nauczyciele wysłuchali bogato ilustrowanego wykładu inauguracyjnego Agnieszki Kaczmarskiej, kuratorki, koordynatorki programów naukowych w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku pt.: „Józef i Maria Piłsudscy w Łodzi”.

Program trzydniowego spotkania wypełniały po brzegi aktywności wspierające rozwój nauczycieli – nie tylko w aspekcie intelektualnym, ale i relacyjnym. Znalazło się w nim zwiedzanie łódzkich muzeów: Muzeum Pałac Herbsta – oddziału Muzeum Sztuki w Łodzi, Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, Muzeum Miasta Łodzi oraz Filii Muzeum Sztuki – ms2 a także spacer z przewodnikiem PTTK: „Łódź – szlakiem obiektów z listy Pomników Historii”.

Każda z osób uczestniczących w wydarzeniu wzięła udział w dwóch z czterech zaproponowanych warsztatów:

- „Fundusze dla projektów szkolnych - jest pomysł i co dalej? Kluczowe zagadnienia związane z przygotowaniem, złożeniem i rozliczeniem wniosku o fundusze” (prowadząca: Joanna Tyzo);
- „Brakująca połowa dziejów – jak ją odnaleźć, jak ją zapełnić?” (prowadząca: Anna Kowalczyk);
- „Sztuka (w) edukacji historycznej” (prowadząca: Karolina Greś);
- „Emocje i potrzeby uczniów i moje. Wprowadzenie do komunikacji empatycznej” (prowadząca: Ewa Stradomska).

Różnorodność tematów i forma pracy warsztatowej była dla nauczycielek i nauczycieli bardzo satysfakcjonująca.

Jednym z ważnych punktów programu była uroczysta kolacja, w czasie której Barbara Gołębiowska wraz z Aleksandrą Sulej i Agatą Augustynowicz wręczyły uczestnikom zjazdu pamiątkowe zaświadczenia.

Członkiniom i członkom Klubu, poza wymienionymi wyżej, towarzyszyły Julia Janowska, Ewa Bielecka, Joanna Sieracka oraz Magdalena Tutak z Działu Edukacji MJPwS oraz Alicja Firynowicz, która dokumentowała zjazd pięknymi fotografiami. Nauczyciele ujmująco wyrazili swoją wdzięczność za ich pracę, wręczając im słodkie upominki.

XI Zjazd Klubu Nauczyciela Historii przeszedł... do historii 😊 pozostawiając w nauczycielkach i nauczycielach oraz pracowniczkach i pracownikach Muzeum wiele dobrych wspomnień, wiedzy i doświadczeń.

80-LECIE INSTYTUTU JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W AMERYCE

26 października w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku odbyła się Gala Nagród i obchody 80-lecia Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku reprezentowała na tej uroczystości Jadwiga Rodowicz-Czechowska, Zastępca Dyrektora ds. Rozwoju.

W trakcie wydarzenia medale Instytutu otrzymali:

- Zofia Kłopotowska, redaktor naczelna tygodnika „Kurier Plus”, uhonorowana nagrodą Marshal Józef Piłsudski Leadership and Achievement Award za jej wyjątkowe osiągnięcia w wydawaniu i zarządzaniu tygodnikiem.
- Jack Fairweather, dziennikarz i autor bestsellerowej książki *#TheVoulnteer*, która opisuje niezwykłą misję rotmistrza Witolda Pileckiego w niemieckim obozie

koncentracyjnym Auschwitz. Uhonorowany został Joseph Conrad Literature Award za wybitne osiągnięcia w dziedzinie literatury i za przybliżenie czytelnikom anglojęzycznej historii rotmistrza Witolda Pileckiego.

- Artur Bartłomiej Chmielewski, syn znanego polskiego rysownika Henryka Jerzego Chmielewskiego, znanego jako Papcio Chmiel, pracujący jako Project Manager w NASA. Za swoje wybitne osiągnięcia w dziedzinie badań kosmicznych i współpracy z NASA otrzymał Marie Skłodowska-Curie Medal.

Z kolei 30 października Jadwiga Rodowicz-Czechowska wygłosiła odczyt na temat Bronisława Piłsudskiego w siedzibie Instytutu Piłsudskiego na Greenpoint. Postać Bronisława wzbudziła ogromne zainteresowanie, a rozmowy przeciągnęły się do późna.

NARODOWE ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI

Narodowe Święto Niepodległości Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku fetuje przez cały weekend! W dniach 10, 11 i 12 listopada będzie można posłuchać debaty, wspólnie pośpiewać lub wziąć udział w koncertach, pokazach kawalerii, sprzętu i psów wojskowych, turnieju szachowym lub grze miejskiej, animacjach rodzinnych albo po prostu potańczyć. Pełen program: muzeumpilsudski.pl.

Dołączcie do radosnego świętowania - do zobaczenia w Muzeum!

10 LISTOPADA

15.00-16.30 ILE KOSZTUJE NIEPODLEGŁOŚĆ?

Deбата naukowa i publikacja nowych materiałów na portalu „Żołnierze Niepodległości” | Salonik + online, wydarzenie niebiletowane.

17.00-21.00 MEMORIAŁ SZACHOWY MARSZAŁKA JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

Otwarty turniej szachowy współorganizowany z Miejskim Domem Kultury w Sulejówku (obowiązuje rejestracja) | Sala Tokio.

19.00-20.30 WSPÓLNE ŚPIEWANIE

Gawęda i spotkanie z „Pieśnią niepodległą” przy ognisku | plac (w niepogodę Salonik), wydarzenie niebiletowane.

11 LISTOPADA

10.00-19.00 BEZPŁATNE ZWIEDZANIE*

Wystawa stała i wystawy czasowe — zwiedzanie samodzielne. Ogród historyczny i dworek „Milusin” — zwiedzanie z przewodnikiem.

10.00-19.00 SPRZĘT WOJSKOWY I STOISKA

- 5 Mazowiecka Brygada Wojsk Obrony Terytorialnej
- 18 Stołeczna Brygada Wojsk Obrony Terytorialnej
- 1 Warszawska Brygada Pancerna im. Tadeusza Kościuszki
- Wojskowy Instytut Techniki Pancernej i Samochodowej

10.00-14.00 ANIMACJE RODZINNE

Inspiracją wspólnych aktywności pod hasłem „Patriotyzm na miarę” będzie działalność Aleksandry Piłsudskiej, nazywanej patriotką czasów wojny i pokoju | Salonik, wydarzenie niebiletowane.

11.00- 15.00 ŻOŁNIERZE NIEPODLEGŁOŚCI

Dowiedz się, czy Twój przodek jest w spisie walczących o wolność i niepodległość Polski.

11.00-11.30 POKAZ PSÓW WOJSKOWYCH

W ramach pokazu m.in. poszukiwanie materiałów niebezpiecznych i pokaz posłuszeństwa psów szkolonych przez Wojskowy Ośrodek Farmacji i Techniki Medycznej | plac muzealny.

12.00 HYMN NARODOWY

Miejskie śpiewanie na Skwerze Niepodległości.

12.30-15.30 RÓŻNORODNA NIEPODLEGŁA

Gra miejska współorganizowana z Hufcem ZHP Sulejówek (obowiązuje rejestracja) | plac, miasto.

13.00-13.30 POKAZ PSÓW WOJSKOWYCH

15.00-16.00 KONCERT - POWSTANIE STYCZNIOWE

Polskie pieśni z epoki w 160. rocznicę powstania styczniowego zaprezentują uczniowie i uczennice Państwowej Szkoły Muzycznej I St. nr 3 im. J. Zarębskiego w Warszawie | Salonik, wydarzenie niebiletowane (ograniczona liczba miejsc).

16.00-17.00 WERNISAŻ

„Sulejówek zatrzymany w kadrze. Lata 20. i 30. W obiektywie Romualda Makarewicza” | Willa Bzów i plac muzealny.

17.30-18.40 MONIKA BORZYM ŚPIEWA STARE PIOSENKI

Polskie przedwojenne standardy jazzowe w nowej odsłonie | Sala Tokio, wydarzenie biletowane (ograniczona liczba miejsc).

12 LISTOPADA

10.00-18.00 BEZPŁATNE ZWIEDZANIE*

Wystawa stała i wystawy czasowe — zwiedzanie samodzielne. Ogród historyczny i dworek „Milusin” — zwiedzanie z przewodnikiem. To ostatni dzień, kiedy będzie można obejrzeć wystawę czasową „Żołnierskie dary” (srebra Funduszu Obrony Narodowej)!

11.00-15.00 DZIEWCZYNY DO BOJU!

Pokaz Ogólnopolskiej Grupy Rekonstrukcji Historycznej Przysposobienia Wojskowego Kobiet oraz wystawa „Dla przyszłości”, czyli przypominamy historyczną działalność PWK | Sala Tokio, wydarzenie niebiletowane.

11.30-12.15 oraz 12.30-13.15 oraz 13.30-14.15 POKAZ KONI WOJSKOWYCH

Ochotniczy Szwadron Kawalerii im. 1 Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego zaprezentuje elementy musztry kawaleryjskiej sekcji oraz wladanie białą bronią. Pokaz w umundurowaniu z lat 1918-20 i 1936-39 | plac, wydarzenie niebiletowane.

14.00 „DRZWI DO WOLNOŚCI”

Wręczenie artystów-rzeźbiarzy, Ryszardowi Kozłowskiemu, nagrody 15. Festiwalu Filmowego NNW.

17.00-19.00 RETRO DANCING

Przedwojenne szlagiery dobierze i poprowadzi wydarzenie prawnuk Mieczysława Fogga, Michał Fogg. Dodatkowo kroki do wybranych tańców zaprezentuje instruktor! | Salonik, wydarzenie niebiletowane (ograniczona liczba miejsc).

* Obowiązują bezpłatne bilety, które można pobrać z kas i ze strony internetowej muzeumpilsudski.pl (liczba miejsc ograniczona),

- ostatnie wejście na zwiedzanie dworku „Milusin” o godz. 18.15 (sobota) i 17.15 (niedziela),

- ostatnie zwiedzanie ogrodu o godz. 15.00,

- ostatnie wejście na samodzielne zwiedzanie wystaw o godz. 18.00 (w sobotę) i 17.00 (w niedzielę).

DWOREK „MILUSIN”. DOM PIŁSUDSKICH W SULEJÓWKU

Praca zbiorowa

W drugiej połowie listopada br. ukaże się nakładem Muzeum długo przygotowywana i opracowywana z kilkoma przerwami nowa publikacja – *Dworek „Milusin”. Dom Piłsudskich w Sulejówku*. Obszerne opracowanie (496 stron, ponad 500 ilustracji) przybliży nie tylko historię dworku Piłsudskich i jego mieszkańców, ale również fenomen tego miejsca, swoistej kapsuły czasu, która swoich duchem (genius loci) oddziałuje na zwiedzających do dzisiaj. Czytelnicy znajdą w tej książce – pomyślanej jako rodzaj przewodnika, katalogu, albumu i bogato ilustrowanej monografii miejsca – wiele mało znanych historii osnutych wokół poszczególnych pomieszczeń dworku, jego otoczenia, pojedynczych przedmiotów z jego wystroju i wyposażenia, jak również życia codziennego jego niezwyklej gospodarzy – rodziny Piłsudskich. Kilkunastu autorów publikacji – wśród których znaleźli się aktualni i byli pracownicy Muzeum, osoby związane z jego rewitalizacją oraz potomkowie Marszałka (Joanna Onyszkiewicz, Krzysztof Jaraczewski, Jerzy Pawłowski) – opisali również proces

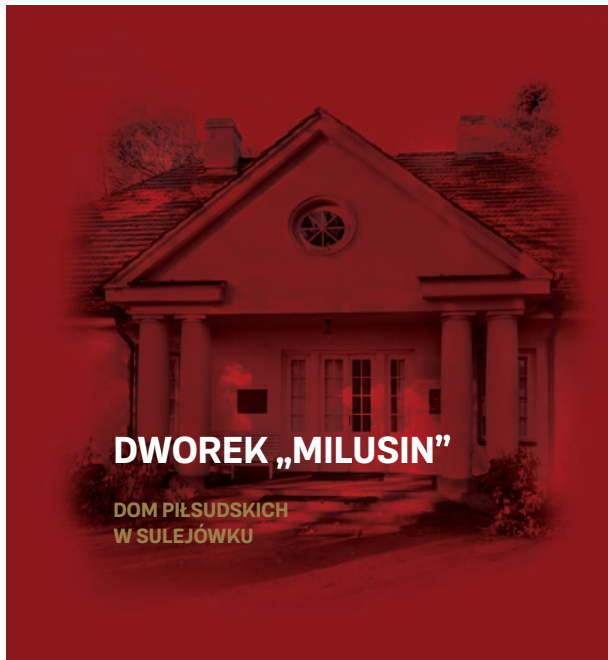
przywracania „Milusinowi” dawnego blasku. We wstępie do monografii można przeczytać m.in.:

Zabytkowy dworek „Milusin” wraz z otaczającym go ogrodem to najcenniejsza, z historycznego punktu widzenia, część Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Daje bowiem możliwość bezpośredniego kontaktu z autentycznymi miejscami, w których żyli Marszałek i jego najbliższa rodzina. „Milusin” związany był przede wszystkim z życiem prywatnym jego mieszkańców – i nadal się z nim kojarzy – choć był także świadkiem wydarzeń o charakterze społeczno-politycznym. W trakcie jego rewitalizacji i odtwarzania wnętrza skupiliśmy się na tym, aby zwiedzający poczuli autentyczność domu oraz uzyskali dodatkową wiedzę na temat osobowości i nieoficjalnej, mniej znanej strony życia mieszkających w nim ludzi – przede wszystkim Marszałka. Naszą intencją było, aby zwiedzający „Milusin” znaleźli się w sferze oddziaływania ducha miejsca – genius loci.

[...] Niniejsza publikacja, którą przygotowaliśmy z myślą o naszych gościach odwiedzających dworek „Milusin” w Sulejówku, ma do spełnienia kilka funkcji. Jej zadaniem jest dostarczenie rzetelnej i syntetycznej wiedzy na temat historii tego miejsca, wnętrza dworku, jego wyposażenia, zgromadzonych w nim pamiątek, dzieł sztuki, mebli, książek, podarunków czy przedmiotów codziennego użytku. Z wieloma z nich związane są ciekawe historie i opowieści mówiące dużo także o ludziach, do których należały. Mamy więc szansę dowiedzieć się więcej o mieszkańcach „Milusina” oraz poznać ich od strony nieoficjalnej, bardziej osobistej i prywatnej. Publikacja nasza stanowi też rodzaj przewodnika i katalogu opisującego zbiory prezentowane w dworku. Przybliży również idee oraz koncepcje przyświecające osobom zajmującym się jego rewitalizacją, odtwarzaniem i przywracaniem mu dawnego blasku.

dr Robert Andrzejczyk

Dyrektor Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

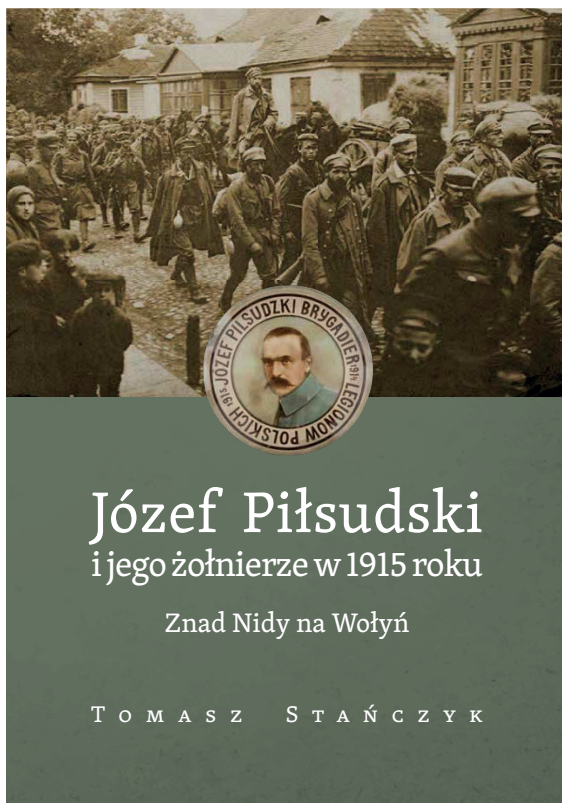
Muzeum
Józefa Piłsudskiego
w Sulejówku

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Fundacja Rodziny
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

JÓZEF PIŁSUDSKI I JEGO ŻOŁNIERZE W 1915 ROKU ZNAD NIDY NA WOŁYŃ

Tomasz Stańczyk

Pod koniec listopada br. Muzeum opublikuje kolejny tytuł z serii popularnonaukowych monografii przybliżających czyn zbrojny Marszałka i jego żołnierzy – *Józef Piłsudski i jego żołnierze w 1915 roku. Znad Nidy na Wołyń*. Książka jest kontynuacją poprzedniej publikacji tego Autora: *Józef Piłsudski i jego żołnierze w 1914 roku. Od Oleandrów i Łowczówka*. Zawiera zarówno opis walk I Brygady, jak i działania polityczne Komendanta w 1915 roku, gdyż właśnie w nich tkwił cel jego wyruszenia na wojnę. A tym celem była niepodległość Polski. W rozkazie wydanym w rocznicę wymarszu z Oleandrów Piłsudski zwracał się do swoich żołnierzy słowami: *Idźcie czynem wojennym budzić Polskę do zmartwychwstania*. Jesienią 1915 roku na Wołyniu walczyły już trzy brygady Legionów. Choć ta książka opowiada o żołnierzach Brygady Piłsudskiego, nie sposób było w niej pominąć żołnierzy z II i III Brygady.

WARSZTATY DLA MŁDZIEŻOWEJ RADY MUZEUM

W sobotę 14 października radni i radni z Młodzieżowej Rady Muzeum wzięli udział w intensywnych warsztatach z pracy projektowej, które specjalnie dla nich poprowadziła nieoceniona Justyna Czarnota. Wspólnie zastanawialiśmy się nad tym, w jaki sposób myśleć o realizacji projektów, od czego zacząć i jakie problemy możemy napotkać na swojej drodze. Młodzież podczas wspólnych rozmów miała także okazję do bliższego poznania się. Dzięki temu w toku działania zrodziły się załączki pierwszych pomysłów, które niewątpliwie będziemy chcieli rozwijać w trakcie kolejnych spotkań.

14 października

SKARBY MAŁE I DUŻE, CZYLI ZAGLĄDAMY DO DZIECIĘCYCH KUFERKÓW SPRZED LAT

**Warsztaty rodzinne z cyklu
„Muzealne przygody z Helą”**

Kasztany, żołędzie, różnej wielkości kamyczki i kawałki kory – do naszych kieszeni często trafiają mniej lub bardziej zaskakujące znaleziska. Nierzadko zdarza się też tak, że to, co innym wydaje się niepotrzebnym śmieciem, dla nas jest cennym znaleziskiem. Ważne przedmioty skrupulatnie przechowujemy i stają się one prawdziwymi skarbami. Co sprawia, że niektóre przedmioty z biegiem lat stają się tak wartościowe, że trafiają do muzeum? Jak powstaje muzealna kolekcja i co kryją w sobie przepastne magazyny zbiorów? Na te pytania wspólnie szukaliśmy odpowiedzi podczas październikowych warsztatów rodzinnych z cyklu „Muzealne przygody z Helą”. Żeby dowiedzieć się nieco więcej, odwiedziliśmy wystawę czasową „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach”, której twórcy uchylają nieco wrota muzealnego skarbcza. Przyglądaliśmy się różnym pamiątkom przekazanym do muzeum, w tym niezwyklej kolekcji zabawek ofiarowanej przez Stefana Borkowskiego. Wspólnie zastanawialiśmy się, co sprawia, że dla wielu ludzi stają się one tak ważne. Przekonaliśmy się, że to często nasze emocje zapamiętane i przekazywane w rodzinnych opowieściach zmieniają pospolite przedmioty w bezcenne skarby. Uczestniczki i uczestnicy warsztatów wcielali się także w detektywów, uruchamiali wyobraźnię i próbowali odkryć, co mówią

do nas rzeczy i jakie tajemnice w sobie kryją. Rodzinnie analizowali, wysnuwali wnioski, ale też tworzyli swoje własne opowieści. Dzieci i dorośli mogli zastanowić się również, jakie przedmioty są dla nich ważne i dlaczego chcieliby je przechować. Na zakończenie warsztatów każda rodzina mogła stworzyć swój własny kuferek do przechowywania pamiątek, ręcznie zdobiony techniką decoupage. Dzięki różnym wzorom i kompozycjom, każda skrzyneczka stała się wyjątkowa. Mamy nadzieję, że stanie się dobrym miejscem do przechowywania małych i dużych skarbów.

15 października

TRZY GŁOWY PIŁSUDSKIEGO, CZYLI ZAMIESZANIE W ZAKOPANEM

Moja jesienna wizyta w Zakopanem była częścią prac nad rozpoczynającym się projektem „Mapa Pamięci. Piłsudski”. Jej zasadniczy element stanowiło spotkanie ze współpracującym z Muzeum p. Lesławem Dallem, historykiem i regionalistą, autorem książki „Józef Piłsudski w Zakopanem 1901–1922”. Szczególnie interesującym mnie tematem była historia mało znanego, nieistniejącego już pomnika Marszałka w Groniku, którego przedwojenne zdjęcie otrzymałam od p. Dalla przed wyjazdem na Podhale. Pomnik, a dokładniej jego oryginalny cokół, znajduje się na terenie działającego od 1957 r. Wojskowego Ośrodka Szkoleniowo-Kondycyjnego „Gronik”, podporządkowanego Dowództwu Sił Powietrznych. Dzięki uprzejmości ppłk. Dariusza Jaraszka otrzymałam zgodę na przekroczenie bramy ośrodka, oględziny i sfotografowanie pomnika — obecnie Lotnika.

Przed II wojną światową zabudowania oraz park „Gronika” należały do Ośrodka Wychowawczego Światowego Związku Polaków z Zagranicy dla Młodzieży zwanego „Kadrówką Młodych Polaków z Zagranicy” w Zakopanem. Jak czytamy w książce Lesława Dalla:

Minister Spraw Zagranicznych Józef Beck ofiarował młodzieży polskiej z zagranicy wykonane w brązie popiersie Marszałka autorstwa rzeźbiarki Zofii Trzcińskiej-Kamińskiej. (...) W czasie wojny, w 1941 r., Niemcy zniszczyli popiersie, które jako złom składowali w budynku magistratu zakopiańskiego przy ul. Krupówki. Dr. inż. Zygmunt Jasiewicz, pracownik biura budowlanego, z narażeniem życia wykradł spiżowy odlew głowy Piłsudskiego i ukrył w piwnicy swojego domu przy ul. Droga na Antałówkę. Dopiero w 2010 r., w czasie remontu domu, jego syn Wacław odnalazł rzeźbę, a następnie w styczniu 2011 r. uroczystie przekazał ją Urzędowi Miasta Zakopane. Po wojnie ośrodek przejęło wojsko. (...) Na granitowym cokole zniszczonego pomnika umieszczono w 1948 r. odznakę żołnierza lotnika, a w 1960 r. posąg bohatera lotnika polskiego.

Obecnie na cokole pomnika w Groniku znajduje się białoczerwona szachownica lotnicza — znak sił powietrznych. Metalowa tablica przykręcona jest do kamienia, ale dystans między nią a cokół pozwala dostrzec, że pod szachownicą znajduje się wykuta w granicie płaskorzeźba przedstawiająca Orła Strzeleckiego. Od towarzyszącego mi na terenie ośrodka ppłk. Dariusza Wyrzykowskiego otrzymałam zapewnienie, że w najbliższym czasie metalowa tablica zostanie odkręcona, aby zdokumentować fotograficznie relief, który znajduje się na cokole, a zdjęcie trafi do naszego Muzeum.

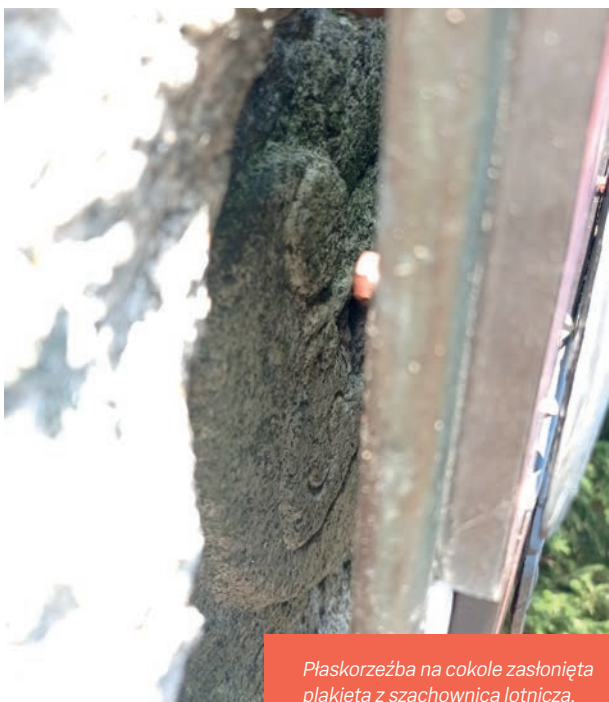

Dwie archiwalne fotografie przedstawiające pomnik w Groniku.

Pomnik Lotnika, dawniej Piłsudskiego. Stan obecny.

Po dokładnym obejrzeniu rzeźby przekazanej do Urzędu Miasta Zakopane stwierdziłam, że przypisywany Zofii Trzcińskiej-Kamińskiej brąz jest w rzeczywistości dziełem Antoniego Miszewskiego z 1927 r. Niestety na obiekcie brak sygnatury — zarówno artysty, jak i odlewnika. Inne znane egzemplarze głowy Piłsudskiego autorstwa Miszewskiego odlane w wytwórni Braci Łopieńskich (sygn. BR. ŁOPIEŃSCY, WARSZAWA) są jednak tych samych rozmiarów, co brąz z Zakopanego. Zasadniczą różnicą stanowi wszakże sposób mocowania odlewu do podstawy. Znane mi egzemplarze posiadają w tym miejscu sygnaturę „AM” oraz datę. Na archiwalnej fotografii publikowanej przez p. Dalla wyraźnie widać,

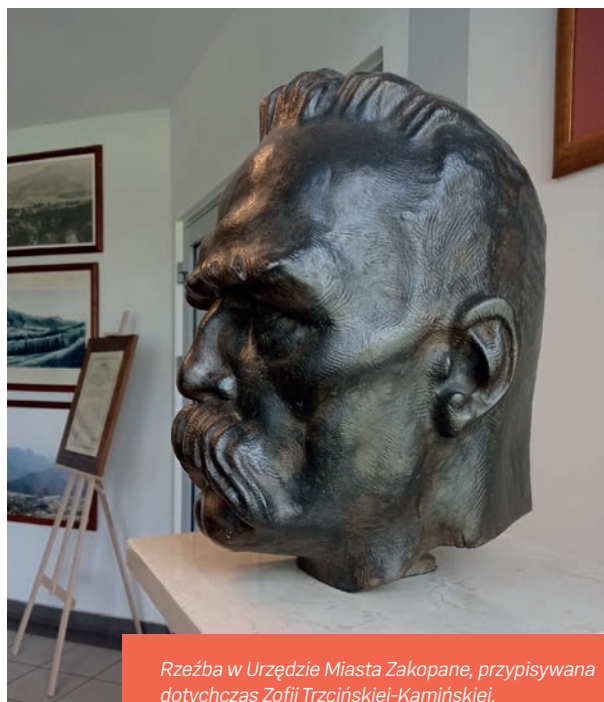
Plaskorzeźba na cokole zasłonięta plakietą z szachownicą lotniczą.

że na granitowym cokole umieszczone jest popiersie Marszałka, natomiast obiekt z Urzędu to głowa. Lesław Dall zakładał, że mogła być ona wtórnie oddzielona od popiersia. Porównując jednak zdjęcie archiwalne ze wspomnianym wyżej oryginałem można dostrzec inne różnice między dziełami, takie jak układ włosów czy wąsów Marszałka. Na podstawie tej analizy wnioskować, że obiektu zdeponowanego w Urzędzie Miasta nie powinno się wiązać z pomnikiem w Groniku.

Pozornie rozwiązana ponad dekadę temu zagadka zaowocowała postawieniem przynajmniej dwóch pytań: co stało się z rzeźbą Trzcińskiej-Kamińskiej i skąd pochodzi brąz Miszewskiego?

Na pierwsze z tych pytań wyjątkowo trudno odpowiedzieć. Obiekt mógł zostać faktycznie zniszczony w czasie wojny, ponieważ nie został zdemonstrowany przez zajęciem Ośrodka przez wojsko niemieckie.

Pewne jest, że do tej pory, pomimo podejmowanych poszukiwań terenowych, wojskowym z „Gronika” nie udało się zlokalizować zaginionej rzeźby. W wydanej w ubiegłym roku książce „Zakopane czasu okupacji” Henryka Josta opublikowane zostało zdjęcie ze zbiorów Muzeum Tatrzańkiego, przedstawiające grupę niemieckich żołnierzy przy pomniku Marszałka. Podpisane zostało jako „Pomnik Józefa Piłsudskiego w Parku Miejskim”, jednak jest to bez wątpienia fotografia wykonana w Groniku, o czym świadczy kształt cokołu oraz widoczny fragment wykutego w nim okręgu, w który wpisany był znak Strzelców.

Rzeźba w Urzędzie Miasta Zakopane, przypisywana dotychczas Zofii Trzcińskiej-Kamińskiej.

A co z rzeźbą Miszewskiego? Wydaje się wielce prawdopodobne, że pochodziła z Zakopanego lub jego najbliższych okolic, skąd Niemcy rekwirowali metale na cele militarne. Przed wojną rzeźba mogła znajdować się w budynku państwowym lub innym gmachu użyteczności publicznej. Dalsze ustalenia wymagają pogłębionego przebadania zakopiańskich wątków. Przeszukując tysiące archiwalnych fotografii z nadzieją na odnalezienie takiej, która dokumentuje rzeźbę Miszewskiego w Zakopanem, natrafiłam na interesujące zdjęcie z marca 1935 r. prezentujące wartość honorową przed gmachem zakopiańskiego „Sokoła”. Dowodzi ono, że przed wojną w Zakopanem znajdowało się jeszcze jedno popiersie Marszałka, trudno natomiast ocenić na tym etapie czy jest to kolejny odlew spiżowy.

Na przykładzie ustaleń z Zakopanego, poczynionych przy okazji wizyty studyjnej, łatwo wyobrazić sobie, ile tematów badawczych czeka wciąż na dogłębną analizę. Podsumowując, posłużę się cytatem z artykułu Krzysztofa Kłoca „O Józefie Piłsudskim w Zakopanem raz jeszcze”:

Napisać, że postać Józefa Piłsudskiego w rodzimej historiografii jest solidnie przebadana i poznana, to nic nie napisać. Ten truizm jednak kryje za sobą podstawową, jak się zdaje, dla historyka pułapkę – przekonanie, że dalsze dociekania naukowe nie mają już tutaj sensu.

AD
Dział Edukacji

październik

NAGRYWAMY – PAMIĘTAMY! DOMOWE ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ

Program dla dorosłych z cyklu „Wspólne soboty”

Trwa – zainicjowana we wrześniu – seria spotkań warsztatowych wokół ekspozycji czasowej „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach.”. Wspólny projekt Działu Edukacji (realizowany w ramach oferty dla osób dorosłych) oraz Działu Wystaw i Popularyzacji Nauki przyniósł w sobotę, 21 października, spotkanie z muzealnymi gośćmi zainteresowanymi tworzeniem prywatnej kolekcji nagrań wspomnieniowych.

Angelika Dłuska i Michał Bronowicki przedstawili standardy rejestrowania opowieści „świadków historii” w warstwie merytorycznej i technicznej. Omówili, jak budować rodzinne zbiory relacji, a także jak zestawiać je z fotografiami archiwalnymi oraz artefaktami przechowywanymi w domowych zaciszach. Uczestnicy warsztatów poznali w ten sposób coraz popularniejszą obecnie i rozwijaną wciąż metodę dokumentowania

przeszłości – w kontekście pokoleniowych, rodzinnych doświadczeń oraz w odniesieniu do ogólnej rangi nagrań jako źródeł badawczych dla historyków, socjologów, dziennikarzy...

Podczas spotkania, odbywającego się w obrębie cyklu „Wspólne soboty”, można było również przekonać się o praktycznym zastosowaniu pozyskiwanych sukcesywnie w Muzeum wspomnień. Na wystawie czasowej zaprezentowane zostały przykłady z kolekcji Archiwum Historii Mówionej – towarzyszące, jako „akt pamięci”, darom materialnym; dopełniające narracyjnie losy konkretnych osób i muzealiów.

Michał Bronowicki, Angelika Dłuska

21 października

- Nagrania audio
- Nagrania wideo
- Spisane fragmenty relacji w powiązaniu z artefaktami

Muzeum
Józefa Piłsudskiego
w Sulejówku

www.muzeumpilsudski.pl

NASZ DOM W SULEJÓWKU

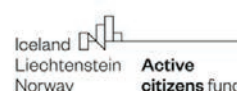
25 października w Pałacu dla Seniora w Sulejówku miała miejsce wyjątkowa uroczystość, podczas której wraz z pensjonariuszkami i pensjonariuszami rozmawialiśmy na temat historycznych mieszkańców Sulejówka, ze szczególnym uwzględnieniem rodziny Piłsudskich. Przedstawicielka Działu Edukacji Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku – Agata Augustynowicz, przybliżyła uczestniczkom i uczestnikom dawne obyczaje i lokalne historie, wykorzystując w tym celu elementy muzyczne, filmowe, a nawet... kulinarne. Podczas uroczystości odbył się także występ zespołu Młodzieżówka z Sulejówka, przygotowany specjalnie na tę okoliczność. Zwieńczeniem spotkania był przyrządzony przez Pałac dla Seniora poczęstunek w postaci ulubionych przysmaków Marszałka. Wydarzenie zrealizowane zostało w okolicach Narodowego Święta Niepodległości, aby przy tej okazji przypomnieć mieszkankom i mieszkańcom, że Sulejówek od dawna ma związek z ciekawymi i ważnymi postaciami historycznymi. Święto stało się także pretekstem do zorganizowania wspólnych międzypokoleniowych obchodów i współpracy międzyinstytucjonalnej. Cieszymy się, że mogliśmy odwiedzić seniorki i seniorów z Pałacu i przynieść im część naszego muzeum. Tym samym, w niezwykle uroczystej atmosferze, udało nam się wspólnie odkrywać prawdziwy skarb – nasz dom w Sulejówku. To było wspaniałe i cenne doświadczenie, które mamy nadzieję wkrótce powtórzyć.

Spotkanie pt.: „Nasz dom w Sulejówku” zrealizowane zostało w partnerstwie Pałacu dla Seniora z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

jako część projektu „Domy Otwarte - wspólne świętowanie”, realizowanego przez Fundację Pole Dialogu ze Stowarzyszeniem Pracownia Filmowa „Cotopaxi” oraz Bjerkaker Learning Lab (BLL). Projekt finansowany jest przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię z Funduszy EOG i Funduszy Norweskich w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Regionalny.

25 października

TKANINY – NIEDOCENIONE ZABYTKI

Program dla dorosłych z cyklu „Wspólne czwartki”

Zachęcamy do uczestnictwa w kolejnym spotkaniu towarzyszącemu wystawie „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach”, podczas którego poznawać będziemy tajemnice zabytkowych tkanin. Justyna Barańska z Działu Zbiorów wprowadzi w szczegóły związane z zawodem konserwatora tkanin. Omówi również zagadnienia związane z techniką ich wykonywania. Uczestnicy i uczestniczki warsztatów będą mieli także okazję spróbować swoich sił w ćwiczeniach praktycznych, dzięki czemu przekonają się, w jaki sposób powstają obiekty z tkaniny.

Warsztaty stacjonarne w ramach cyklu „Wspólne czwartki” są bezpłatne. Wejściówki możliwe są do pobrania za pośrednictwem strony internetowej lub w kasie muzeum.

Spotkanie pt.: „Tkaniny – niedocenione zabytki” poprowadzi Justyna Barańska z Działu Zbiorów Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Spotkanie towarzyszy wystawie czasowej „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach”.

9 listopada, godz. 12:00

KONKURS „PRZEPIS NA LINORYT”

Ruszył nabór prac na konkurs artystyczny z historią w tle „Przepis na linoryt”. To już szósta edycja tego konkursu przeznaczonego dla dzieci ze szkół podstawowych. Tym razem zadaniem uczestników i uczestniczek jest stworzenie własnego ekslibrisu, który powinien zostać wykonany w technice linorytu. O tym, jak go wykonać dowiedzą się z filmu instruktażowego stworzonego we współpracy z Agatą

Matraś – naszą edukatorką, która na co dzień zajmuje się ilustracją. Na prace czekamy do 27 listopada. Wyniki, czyli pierwsze trzy miejsca w dwóch kategoriach wiekowych (klasy 4-6 i 7-8), zostaną ogłoszone najpóźniej do 15 grudnia. Zapraszamy do udziału!

27 listopada

OLIMPIADA ROZPOCZĘTA!

Rozpoczęła się XVII Ogólnopolska Olimpiada Przedmiotowa im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego. Od konfederacji barskiej do powstania styczniowego. Za Wolność Waszą i naszą”.

19 października zostały przeprowadzone w 482 szkołach we wszystkich województwach w Polsce zawody etapu szkolnego. Tysiące uczniów przystąpiło do eliminacji do zawodów międzyszkolnych.

W tym roku tematyka Olimpiady poświęcona została wydarzeniom od konfederacji barskiej do powstania styczniowego, a więc najważniejszym wydarzeniom XVIII i XIX wieku.

19 października

JAN KOWALEWSKI. KRYPTOLOG DO ZADAŃ SPECJALNYCH Nowa monografia naukowa wydana przez Muzeum

W listopadzie br. ukazała się na rynku nowa publikacja wydana przez Muzeum: *Jan Kowalewski. Kryptolog do zadań specjalnych*. Na tę monografię — przygotowaną w koedycji z Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego — składa się kilkanaście artykułów pod redakcją naukową prof. dr. hab. Grzegorza Nowika i dr. Stefana Artymowskiego. Stanowią one pokłosie i efekt konferencji naukowej poświęconej postaci i działalności Jana Kowalewskiego, którą w 2022 r. zorganizowało Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. We wstępach do monografii można przeczytać m.in.:

(...) Jan Kowalewski, od niespełna dwudziestu lat przywracany do panteonu narodowej pamięci, należał w latach 1919-1920 — jako młody porucznik — do najbliższych, a jednocześnie najmłodszych współpracowników marszałka Józefa Piłsudskiego, nie tylko jako podkomendny Wodza Naczelnego, ale dzielący się założeniami Jego polityki zagranicznej, a szerzej myśli politycznej (...)

dr Robert Andrzejczyk
Dyrektor Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

(...) Rozszyfrowanie przez niego tajnych depesz Armii Czerwonej podczas wojny polsko-bolszewickiej nie tylko miało olbrzymie znaczenie dla zwycięstwa Polaków w tym konflikcie zbrojnym, w tym kluczowe dla jego przebiegu bitwie warszawskiej, lecz także wytyczyło kierunki rozwoju współczesnej polskiej szkoły kryptologii (...)

płk Krzysztof Wacławek
Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego

(...) Wkład wywiadu i osobiście Jana Kowalewskiego w zwycięstwo nad bolszewikami w wojnie 1920 roku był ogromny. Dostarczając informacje, stanowiły potężny atut w rękach polskiego dowództwa. Zapewniały możliwość budowania wiarygodnej wiedzy o rzeczywistych ruchach przeciwnika i pozwoliły na sprawne dostosowanie do nowych sytuacji planów operacyjnych polskich Sił Zbrojnych.

gen. bryg. dr Robert Kosowski
Rektor-Komendant Akademii Sztuki Wojennej

19 października

DAROWIZNY DLA MUZEUM

W ostatnim czasie zbiory Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku powiększyły się o kolejne darowizny.

Pan Michał Kokot ofiarował dwie czarno-białe fotografie:

1. Józef Piłsudski w towarzystwie adiutantów ogląda żrebaka.
2. Wizyta Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego we Francji w lutym 1921 r. Grupa osób ogląda pole bitwy pod Verdun z fortu Vaux. Fotografia opisana na odwrocie: *No 40 du 12 Février Reception du Marechal Pilsudski a Verdun le Fort de Vaux Photo Henri Manuel.* **Fot. 1**

Muzeum Policji Komendy Głównej Policji przekazało medal „Bolesław Kontrym Komisarz Policji Państwowej 1898-1953” wykonany wg projektu Lesława Sztangreta. Medal znajduje się w tekturowym folderze z życiorysem i fotografiami Kontryma. **Fot. 2**

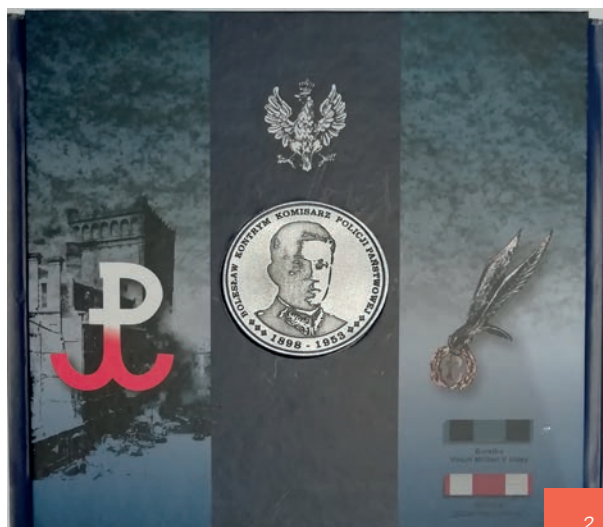
Pan Andrzej Skuciński podarował dwie odznaki oraz cegielkę:

1. Odznaka XXIII (8) Marsz Szlakiem I Kompanii Kadrowej Kraków-Kielce 6-12 sierpnia 1988 r. Na niebieskim tle w otoku napis: XXIII (8) Marsz szlakiem I Kompanii Kadrowej Kraków-Kielce. 6-12 sierpnia 1988 r., w środku wizerunek Krzyża Niepodległości.
2. Odznaka XXIV (9) Marsz Szlakiem Pierwszej Kompani Kadrowej Kraków-Kielce 6-12 sierpnia 1989 r. Na białym tle dookoła napis: XXIV(9) Marsz Szlakiem Pierwszej Kompani Kadrowej Kraków-Kielce. 6-12 sierpnia 1989 r.; w środku czarnym drukiem wizerunek Odznaki Oficerskiej Związków Strzeleckich tzw. Parasola.
3. Cegielka z 1988 r.: KU CHWALE OJCZYZNY ZŁ 500 na odbudowę pomnika Czynu Legionowego w Kielcach zburzonego w latach wojny przez okupanta SPOŁ. KOMITET ODBUDOWY POMNIKA LEGIONOWEGO Konto: PKO, I.O. Kielce Nr 29519-226703-132; po lewej stronie wzdłuż bocznej krawędzi data: 12.08.1914 i wizerunek pomnika. **Fot. 3**

Pani Agnieszka Bogucka ofiarowała przedmioty do aranżacji dworku „Milusin”: dwa żelazka z duszą, moździerz z dwoma tłuczkami oraz wagę kuchenną.

1

2

3

Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych SA przekazała:

1. Dwa banknoty okolicznościowe: 19 złotych - 100. rocznica utworzenia Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych. Awers: wizerunek Ignacego Jana Paderewskiego wykonany stalorytem, aut. projektu Justyna Kopecka, wyk. Krystian Michalczyk, Polska

Wytwórnia Papierów Wartościowych SA., 2019.

2. Banknot kolekcjonerski: 20 złotych - Bitwa Warszawska 1920, aut. projektu Justyna Kopecka, Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych SA., 2020.

3. Banknot testowy: płk. Ignacy Matuszewski (1891-1946), aut. projektu Justyna Kopecka, Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych SA., 2016. **Fot. 4**

4. Znak wodny: Józef Piłsudski, aut. projektu: Piotr Kaczmarczyk i Ireneusz Wojaczek, Polska Wytwórnia Papierów Wartościowych SA., 2019.

Jan Doleżał ofiarował cenne pamiątki związane z przedwojennym Sulejówkiem: fotografie oraz dokumenty Jadwigi Maciejewskiej-Doleżał oraz Zbigniewa Maciejewskiego. Jadwiga i Zbigniew Maciejewscy, to dzieci Romana Maciejewskiego przedwojennego wójta Sulejówka i towarzysze zabaw Jadwigi i Wandy Piłsudskich. **Fot. 5**

Pani Ewa Brzozowska, dyrektor Szkoły Podstawowej nr 2 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Aleksandry Piłsudskiej w Suwałkach, przekazała wydawnictwa związane z obchodami Roku Aleksandry Piłsudskiej:

1. Blok filatelistyczny: Rok 2023 rokiem Aleksandry Piłsudskiej, w obwolicie „Mój znaczek”. **Fot. 6**

2. Zespół 3 pocztówek w obwolicie „2023 Rok Aleksandry Piłsudskiej”: reprodukcje fotografii z archiwum Szkoły Podstawowej nr 2 im. A. Piłsudskiej w Suwałkach przedstawiająca budynek szkoły z dawnych lat, oraz ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego przedstawiające moment wręczenia w Aleksandrze Piłsudskiej uchwał Rady Miejskiej Suwałk w Belwederze; Poczta Polska S.A. nr 6-8/Białystok, proj. Barbara Strzywińska-Zdanewicz i Helena Taudul-Łobacz.

3. Gazetka okolicznościowa z okazji święta patronki wydana przez dyrekcję Szkoły Podstawowej nr 2 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Piłsudskiej w Suwałkach 31 marca 2023 r. z okazji obchodu roku 2023 Aleksandry Piłsudskiej.

4. Publikacja wydana w 100-lecie utworzenia Szkoły Podstawowej nr 2 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Aleksandry Piłsudskiej w Suwałkach: „100 lat Suwalskiej Dwójki”.

5. Teczka na dokumenty: Szkoła Podstawowa nr 2 z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Aleksandry Piłsudskiej w Suwałkach.

4

5

6

Pani Halina Bogucka przekazała pamiątki po legionście Ludwiku Laseckim (1896-1967): fotografie, dokumenty, legitymacje oraz dyplomy. **Fot. 7**

Pan Wiesław Polak ofiarował pięć monet:

- 1.** Moneta 50 000 złotych z wizerunkiem Marszałka Józefa Piłsudskiego. Polska Rzeczpospolita Ludowa 1988, proj. Jan Bohdan Chmielewski.
- 2.** Moneta srebrna 10 złotych, 1932, wydana w Londynie wg proj. Antoniego Madeyskiego. Av. w centralnym punkcie umieszczono godło – orła w koronie, poniżej rok „1932”, dookoła napis „RZECZPOSPOLITA POLSKA”, na dole napis „10 ZŁOTYCH 10”. Rv. lewy profil głowy kobiety w wianku na tle promieni słonecznych w formie zboża – portret Polonii będącej personifikacją Polski.
- 3.** Moneta srebrna 5 złotych, 1933, wg proj. Antoniego Madeyskiego, Mennica Państwowa w Warszawie. Av. w centralnym punkcie umieszczono godło – orła w koronie, poniżej rok „1933”, dookoła napis „RZECZPOSPOLITA POLSKA”, na dole napis „5 ZŁOTYCH 5”, herb Kościusza – znak Mennicy Państwowej. Rv. lewy profil głowy kobiety w wianku na tle promieni słonecznych w formie zboża – portret Polonii będącej personifikacją Polski.
- 4.** Moneta srebrna 2 złote, 1932, wg proj. Antoniego Madeyskiego, Mennica Państwowa w Warszawie. Av. w centralnym punkcie umieszczono godło – orła w koronie, poniżej rok „1932”, dookoła napis „RZECZPOSPOLITA POLSKA”, na dole napis „2 ZŁOTE”, herb Kościusza – znak Mennicy Państwowej. Rv. lewy profil głowy kobiety w wianku na tle promieni słonecznych w formie zboża – portret Polonii będącej personifikacją Polski.
- 5.** Moneta srebrna 2 złote, 1936, wg proj. Józefa Aumillera, Mennica Państwowa w Warszawie. Av. w centralnym punkcie umieszczono godło – orła w koronie, poniżej rok „1936”, dookoła napis „RZECZPOSPOLITA POLSKA”. Rewers: wizerunek żaglowca „Lwów” oraz napis „2 ZŁOTE 2”, z lewej i prawej strony inicjały projektanta JA (Józefa Aumillera), a prawej strony powyżej herb Kościusza – znak mennicy w Warszawie.
- 6.** Moneta 50 groszy, 1923, wg proj. Wojciecha Jastrzębowskiego. Av. W centralnym punkcie umieszczono godło – stylizowanego orła w koronie, powyżej rok „1923”, dookoła napis „RZECZPOSPOLITA POLSKA” oraz inicjały projektanta WJ (Wojciecha Jastrzębowskiego). Rv. cyfry „50”, pod spodem napis „GROSZY”, całość otoczona ozdobnym wieńcem. **Fot. 8**

7

8

Pan Stanisław Jedliński przekazał dokument po swoim Ojcu Stefanie Jedlińskim pochodzący z 1983 r. Są to wspomnienia: *Koszykowa 70 m. 20 – Fragmenty wspomnień Stefana Jedlińskiego, tam zamieszkałego w latach dwudziestych, ówczesnego sąsiada rodziny Józefa Piłsudskiego.*

WIELKIE ŚWIĘTO ARCHIWISTYKI SPOŁECZNEJ

Podczas V Kongresu Archiwów Społecznych, który miał miejsce w Lublinie w dniach 29.09-1.10. br., odbyło się po raz kolejny Wielkie Święto Archiwistyki Społecznej. Portal Sulejówekposasiedzku będzie świętował dodatkowo 11 listopada o godz. 16:00 pod Willą Bzów w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Wtedy zaprosimy Was na wernisaż wystawy fotografii „Sulejówek zatrzymany w kadrze. Lata 20 i 30 XX wieku w obiektywie Romualda Makarewicza”. Nasz wirtualny spacer z portalu zmieni się w prawdziwą przechadzkę, w której przewodnikiem będzie Romuald. Zaprosimy do obejrzenia unikatowych zdjęć, które przez wiele lat znane były tylko wąskiemu gronu rodzinnemu i które cudem przetrwały zawieruchę wojenną. Większość przechowywana była w starym kufrze, w małym domku w lesie, gdzie tuż przed wybuchem wojny zamieszkał Romuald z żoną. Inne, należące do córki Romualda, zostały schowane w czasie okupacji w warszawskiej kamienicy, w piwnicy pod węglem. Niektóre z kolei zachowały się w albumach bliższych i dalszych krewnych. Dzięki Archiwum wracają do Sulejówka, do swojego domu.

29 września – 1 października

DZIĘKI WSPARCIU DARCYŃCÓW I PARTNERÓW MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU REALIZUJE PROJEKTY NAUKOWE, EDUKACYJNE I KULTURALNE

Założyciele Muzeum

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Fundacja Rodziny
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

Mecenas Muzeum i portalu „Żołnierze Niepodległości”

Partner projektu „Centrum Debat Historycznych”

Partner Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej
„Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego” im. mjr. Marka Gajewskiego

Wolontariuszy i pracowników Muzeum na swoich spektaklach goszczą

STUDIO
teatrgaleria

Teatr Polski im. Arnolda Szyfmana w Warszawie jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Mazowieckiego współprowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego